

MỘT SỐ GIẢI PHÁP ĐỔI MỚI CHƯƠNG TRÌNH, NỘI DUNG ĐÀO TẠO ĐẠI HỌC TRONG CÁC NHÀ TRƯỜNG QUÂN ĐỘI HIỆN NAY THEO TIẾP CẬN CHUẨN ĐẦU RA

Trần Văn Khánh

Trưởng ban Khảo thí & ĐBCLGD-ĐT, Trường Sĩ quan Đặc công

Tóm tắt: Với phương châm “chất lượng đào tạo của nhà trường là khả năng sẵn sàng chiến đấu của đơn vị” thì một trong những vấn đề được quan tâm là đổi mới chương trình, nội dung đào tạo đại học trong các nhà trường quân đội theo tiếp cận chuẩn đầu ra. Bài viết tác giả đưa ra một số các giải pháp cơ bản có tính toàn diện, tổng thể từ hoàn thiện mô hình, mục tiêu đào tạo; chuẩn hóa hiện đại hóa quy trình, nội dung đào tạo đến đổi mới phương pháp, hình thức tổ chức dạy học theo hướng phát triển năng lực cho học viên.

Từ khóa: Chương trình đào tạo, nội dung đào tạo; chuẩn đầu ra

SOME SOLUTIONS TO INNOVATE UNIVERSITY TRAINING PROGRAMS AND CONTENT IN CURRENT MILITARY SCHOOLS ACCORDING TO OUTPUT STANDARDS APPROACH

Tran Van Khanh

Head of Examination & Quality Assurance Department, Special Forces Officer School

Abstract: With the motto "the quality of training of the school is the combat readiness of the unit", one of the issues of concern is to innovate the program and content of university training in military schools according to the output standard approach. In this article, the author proposes a number of basic, comprehensive solutions from perfecting the model and training objectives; standardizing and modernizing the process and training content to innovating the methods and forms of teaching organization towards developing the capacity of students.

Keywords: Training program, training content; output standards.

Nhận bài: 10/12/2024

Phản biện: 31/12/2024

Duyệt đăng: 05/01/2025

I. ĐẶT VẤN ĐỀ

Hiện nay các nhà trường trong Quân đội đang thực hiện phương châm “chất lượng đào tạo của nhà trường là khả năng sẵn sàng chiến đấu của đơn vị”. Để hiện thực hóa phương châm này thì chương trình, nội dung đào tạo là yếu tố quan trọng có tính quyết định đến chất lượng đào tạo của các nhà trường quân đội. Chương trình, nội dung đào tạo chi phối đến quy trình tổ chức đào tạo, tác động trực tiếp đến các hoạt động dạy, hoạt động học và các hoạt động sự phạm khác của các nhà trường quân đội. Chương trình, nội dung đào tạo còn là cơ sở để cơ quan quản lý các cấp chỉ đạo, giám sát chất lượng, hiệu quả đào tạo của các cơ sở đào tạo. Vì vậy việc đổi mới chương trình, nội dung đào tạo theo tiếp cận chuẩn đầu ra đang là vấn đề cấp thiết đặt ra giúp cho các cơ quan chiến lược, các nhà trường trong quân đội kiểm tra, đánh giá chất lượng, hiệu quả hoạt động dạy và học.

II. NỘI DUNG NGHIÊN CỨU

2.1. Thực trạng đổi mới chương trình, nội dung đào tạo đại học trong các nhà trường quân đội hiện nay theo tiếp cận chuẩn đầu ra.

Thực tế trong những năm vừa qua cho thấy các nhà trường quân đội đã quan tâm đến đổi mới

nội dung, chương trình đào tạo đại học. Gắn chặt chương trình đào tạo với các đường lối, quan điểm của Đảng, Nhà Nước và Quân đội, phù hợp với nguyên lý cơ bản của khoa học giáo dục hiện đại. Bảo đảm tính kế thừa, cập nhật nội dung mới và có tính dự báo cao, đảm bảo cân đối giữa quân sự với chính trị. Tuy nhiên, chương trình đào tạo đại học chưa thống nhất về mặt hình thức, nội dung, quy cách trong cùng hệ thống nhà trường, tính khoa học và logic còn hạn chế, mất cân đối tỉ lệ giữa lý thuyết với thực hành, còn nặng lý thuyết, hạn chế trong việc bồi dưỡng chuyên môn, kỹ năng xử lý các vấn đề của thực tiễn; tính hợp lý trong triển khai các môn học/học phần chưa đảm bảo tốt, các học phần rèn luyện kỹ năng chuyên ngành đôi khi chỉ được bố trí học trước khi đi thực tập một thời gian ngắn, nên chưa giúp nhiều cho quá trình rèn luyện kỹ năng chuyên môn, nghiệp vụ cho mỗi học viên.

Việc cụ thể hóa mục tiêu, mô hình đào tạo vào nội dung, phương pháp, hình thức tổ chức dạy học tuy đã được các khoa giáo viên quan tâm nhưng chưa được đổi mới một cách triệt để, thể hiện trong các chủ đề bài giảng, giảng viên cơ bản mới thực hiện được mục tiêu về kiến thức, ít bài giảng thể hiện được đầy đủ các mục tiêu về kiến thức,

kỹ năng, thái độ. Còn xem nhẹ hoạt động đánh giá đổi mới chương trình, nội dung đào tạo. Do vậy để khắc phục triệt để những bất cập, hạn chế và thực hiện thắng lợi phương châm “chất lượng đào tạo của nhà trường là khả năng sẵn sàng chiến đấu của đơn vị” thì các nhà trường quân đội cần phải có các giải pháp về đổi mới chương trình, nội dung đào tạo đại học theo tiếp cận chuẩn đầu ra.

2.2. Giải pháp đổi mới chương trình, nội dung đào tạo đại học trong các nhà trường quân đội hiện nay theo tiếp cận chuẩn đầu ra

2.2.1. Hoàn thiện mục tiêu, mô hình đào tạo đại học theo tiếp cận chuẩn đầu ra

Đổi mới chương trình, nội dung đào tạo đại học trong các nhà trường quân đội muốn đạt được hiệu quả tối đa thì cần bắt đầu từ hoàn thiện mục tiêu, mô hình đào tạo. Đây là giải pháp có vị trí vai trò quan trọng bởi lẽ mục tiêu, mô hình sẽ chi phối định hướng các thành tố trong quá trình đổi mới. Mô hình, mục tiêu càng hoàn thiện tạo thuận lợi cho việc bổ sung nội dung, định hình phương pháp đào tạo và là cơ sở để kiểm tra đánh giá chương trình, nội dung đào tạo. Để thực hiện tốt nội dung này cần tập trung thực hiện tốt một số vấn đề sau:

Một là, xác định rõ mục tiêu, mô hình đào tạo đại học ở các học viện, trường sĩ quan trong quân đội gắn với đặc thù riêng. Hướng vào đào tạo những cán bộ sĩ quan hoạt động trong môi trường quân sự với nhiều khó khăn, gian khổ, có sự căng thẳng về mặt tâm lý, yêu cầu cao về cường độ hoạt động. Tính đặc thù của mục tiêu này hướng đến tất cả các lực lượng tham gia vào quá trình đào tạo. Với mục tiêu, mô hình đào tạo có tính đặc thù riêng càng đặt ra những nghiên cứu hoàn thiện mô hình mục tiêu theo hướng xây dựng các chuẩn đầu ra đáp ứng được nhu cầu sử dụng nguồn nhân lực của các đơn vị chiến đấu.

Hai là, cụ thể hóa mô hình đào tạo đại học theo hướng tập trung phát triển toàn diện các mặt về kiến thức, kỹ năng, mức độ tự chủ, tự chịu trách nhiệm. Hoàn thiện mục tiêu, mô hình đào tạo theo tiếp cận chuẩn đầu ra cần nhấn mạnh vào khả năng thực hiện nhiệm vụ của người học sau khi ra trường chứ không chỉ thuần túy là lĩnh hội tri thức. Rèn luyện các mức độ thực hành kỹ năng nghề nghiệp chứ không phải cấp nội dung kiến thức gì cho người học. Cụ thể hóa mô hình đào tạo đại học theo tiếp cận chuẩn đầu ra đó là việc nêu rõ kết quả những kiến thức, kỹ năng, mức độ tự chịu trách nhiệm mà người học đạt được sau khi

kết thúc quá trình đào tạo của một chương trình đào tạo, giúp người học viên sau khi ra trường có khả năng vận dụng vào thực tiễn thực hiện nhiệm vụ của đơn vị.

2.2.2. Chuẩn hóa, hiện đại hóa quy trình, nội dung đào tạo đại học trong các Nhà trường Quân đội hiện nay theo tiếp cận chuẩn đầu ra

Quy trình đào tạo bao gồm nhiều khâu, nhiều bước, nhiều giai đoạn. Tuy nhiên liên quan trực tiếp đến chương trình, nội dung đào tạo cụ thể thì quy trình đào tạo được xem xét, đánh giá ở các bước cơ bản như: Xây dựng chương trình, nội dung đào tạo; tổ chức thực hiện chương trình, nội dung và đánh giá chương trình, nội dung đào tạo sau khi được triển khai thực hiện một thời gian từ đó điều chỉnh phát triển chương trình đào tạo. Vấn đề đặt ra là phát triển quy trình, nội dung đào tạo theo xu hướng nào, vừa phải đáp ứng được chuẩn đầu ra mà các nhà trường đã xác định đồng thời phát huy tối đa tiềm lực sư phạm hiện có của cơ sở đào tạo, khắc phục những hạn chế của chương trình hiện hành.

Chuẩn hóa ở đây được thể hiện ở tất cả các khâu, các bước của quá trình đào tạo; bao gồm chuẩn hóa xây dựng, thiết kế, tổ chức thực hiện và đánh giá chương trình, nội dung đào tạo.

Hiện đại hóa chương trình, nội dung đào tạo được thể hiện ở các tiếp cận xu hướng phát triển chương trình hiện đại; biểu hiện trong thiết kế, xây dựng khung chương trình; chương trình chi tiết, đề cương môn học, bài học đều thể hiện tính hiện đại, tính cập nhật của nội dung đáp ứng được nhu cầu sử dụng nguồn nhân lực của các đơn vị.

Để thực hiện có hiệu quả việc chuẩn hóa, hiện đại hóa quy trình, nội dung đào tạo đại học trong các Nhà trường Quân đội hiện nay theo tiếp cận chuẩn đầu ra đòi hỏi các Nhà trường cần phải thực hiện tốt một số nội dung sau:

Một là, phân tích, đánh giá khách quan chính xác về bối cảnh và nhu cầu làm cơ sở cho đổi mới chương trình đào tạo của từng ngành, chuyên ngành

Để thực hiện tốt vấn đề này các nhà trường cần nghiên cứu các chương trình hiện hành, thu thập các thông tin cần thiết, nhận rõ các mâu thuẫn, những yếu tố tác động tới chương trình, nội dung đào tạo. Những vấn đề đặt ra trong thực tiễn hiện nay như sự gia tăng của số lượng tri thức nhất là tri thức quân sự, yêu cầu của hoạt động nghề nghiệp quân sự theo từng lĩnh vực ngành nghề. Do vậy khi xây dựng chương trình đào tạo theo tiếp cận

chuẩn đầu ra đòi hỏi các nhà trường cần phải xem xét, phân tích đầy đủ các yếu tố này, trên cơ sở đó để xác định cách tiếp cận phù hợp trong đổi mới chương trình đào tạo cho phù hợp với từng ngành nghề, đối tượng đào tạo trong quân đội.

Khảo sát đánh giá trung thực kết quả thực chất đào tạo của nhà trường so với chuẩn đầu ra mà nhà trường đã cam kết và nhu cầu của các đơn vị sử dụng lực lượng. Đánh giá toàn diện, đồng bộ chương trình, nội dung đào tạo hiện hành để từ đó đối chiếu, sàng lọc, tìm ra những nhân tố bất cập, trùng lặp, lạc hậu của chương trình hiện hành không còn phù hợp với yêu cầu nhiệm vụ mới từ đó kiên quyết điều chỉnh.

Nghiên cứu, dự báo những tác động về sự gia tăng nhanh của tri thức khoa học, những đặc điểm nhiệm vụ mới của quân đội để đưa ra các chuẩn đầu ra phù hợp với từng chương trình đào tạo.

Hai là, đổi mới chương trình nội dung đào tạo đại học theo hướng mở, hiện đại, đáp ứng chuẩn đầu ra bằng việc điều chỉnh mạnh mẽ nội dung, thời gian các môn học hợp lý, theo hướng ưu tiên các kiến thức chuyên ngành các kỹ năng về quản lý, chỉ huy và huấn luyện đơn vị; đổi mới chương trình chi tiết của học phần/môn học theo hướng chuyên mạnh từ trang bị kiến thức là chủ yếu sang phát triển năng lực người học; cấu trúc nội dung môn học trong chương trình phải có sự thay đổi hợp lý giữa lý thuyết và thực hành, hướng tới hình thành năng lực tương ứng. Các nội dung học phần phải có sự liên kết, hỗ trợ lẫn nhau để thực hiện mục tiêu chung.

Ba là, chuẩn hóa quy trình tổ chức thực hiện đổi mới chương trình, nội dung đào tạo thông qua việc nâng cao nhận thức, trách nhiệm cho các lực lượng chuyên môn, điều hành huấn luyện và các lực lượng sư phạm; xây dựng các kế hoạch huấn luyện một các tổng thể, khoa học, hợp lý trong quá trình đào tạo; các khoa chuyên ngành xây dựng và tổ chức thực hiện các kế hoạch giảng dạy môn học theo đúng tiến trình đổi mới.

Bốn là, chuẩn hóa, hiện đại hóa đánh giá đổi mới chương trình, nội dung đào tạo đại học thông qua xây dựng hệ thống giám sát, đánh giá chương trình, nội dung một các tổng thể, khoa học, hợp lý; kiểm soát, đánh giá toàn bộ chương trình và đổi mới chương trình nội dung đào tạo theo cơ chế đồng bộ, thống nhất; thông qua nhiều kênh thông tin khác nhau để đánh giá kết quả đổi mới chương trình, nội dung đào tạo đại học của các nhà trường quân đội so với chuẩn đầu ra.

2.2.3. Đổi mới phương pháp, hình thức tổ chức dạy học theo hướng phát triển năng lực cho học viên

Đổi mới chương trình, nội dung đào tạo là một quá trình tổng thể, bao gồm nhiều khâu, bước, nhiều yếu tố trong chương trình, nội dung đào tạo, mỗi yếu tố, mỗi khâu trong chương trình, nội dung đào tạo có tác động ảnh hưởng trực tiếp với nhau, không tác rời. Trong đó đổi mới phương pháp, hình thức tổ chức dạy học là mắt xích quan trọng có vai trò, ý nghĩa to lớn ảnh hưởng đến mục đích, mục tiêu, kết quả của quá trình đổi mới.

Đào tạo đại học trong các nhà trường quân đội không chỉ dừng ở việc trang bị các kiến thức, kỹ năng, thái độ mà còn bồi dưỡng phát triển các năng lực thực hiện chuyên môn, nghiệp vụ, năng lực quản lý, chỉ huy, huấn luyện đơn vị cho người học. Như vậy có thể khẳng định các năng lực trên của người học vừa là mục tiêu, vừa là yêu cầu, tiêu chí cơ bản của chuẩn đầu ra của các ngành và chuyên ngành trong đào tạo đại học của các nhà trường quân đội và nó không thể được hình thành, phát triển thông qua con đường, cách thức giảng dạy thụ động, một chiều hay tiếp thu qua các bài giảng lý thuyết mà đòi hỏi người dạy và người học phải được hoạt động trong một điều kiện, môi trường năng động, sáng tạo. Do vậy, cùng với đổi mới chương trình, nội dung thì đổi mới phương pháp, hình thức dạy học là yêu cầu đòi hỏi khách quan trong tiến trình đổi mới chương trình, nội dung đào tạo đại học trong các nhà trường quân đội theo tiếp cận chuẩn đầu ra. Để thực hiện tốt vấn đề này thì các nhà trường quân đội cần quan tâm nhận thức đúng việc đổi mới chương trình, nội dung đào tạo phải gắn chặt với đổi mới phương pháp, hình thức tổ chức dạy học mới mang lại hiệu quả cao nhất và đây cũng là nhân tố quan trọng để biến quá trình đào tạo thành tự đào tạo.

Phải đổi mới đồng bộ các phương pháp, hình thức tổ chức giảng dạy bằng việc quyết liệt thực hiện các phương pháp giảng dạy tích cực, gợi mở, nêu vấn đề, đối thoại giữa giảng viên và học viên, khắc phục triệt để lối truyền thụ áp đặt một chiều nhằm phát triển tư duy lý luận, tư duy độc lập, sáng tạo đặc biệt là khả năng tư duy trong quá trình tổ chức dạy học. Đối với hình thức bài giảng, nội dung phải bảo đảm tính hệ thống, tập trung giải quyết những vấn đề cơ bản, không trình bày lại các nội dung đã được làm sáng tỏ trong giáo trình, cung cấp những thông tin mới cả về lý luận và thực tiễn; đồng thời tăng tính định

hướng nghiên cứu cho học viên. Đối với các bài tập thực hành ngoài rèn luyện thuần thục cho học viên thuần thục các kỹ thuật, động tác thì cần cần hướng dẫn cho học viên về tổ chức, phương pháp chỉ huy, huấn luyện và xử lý các tình huống.

Chú trọng nâng cao chất lượng thực hành trong quá trình đào tạo, thực tập nghề nghiệp tại các đơn vị trong toàn quân thông qua việc xây dựng hệ thống bài tập thực hành cần phải được đổi mới, thường xuyên bổ sung, hoàn thiện ở tất cả các môn học nhất là các môn chuyên ngành trên cơ sở bám sát chức trách nhiệm vụ người cán bộ sĩ quan theo từng ngành, chuyên ngành đào tạo sau khi ra trường. Riêng thực tập nghề nghiệp đối với học viên đào tạo trình độ đại học phải cần được đặc biệt quan tâm trong quá trình đào tạo. Thông qua thực tập nghề nghiệp người học tiếp nhận, rèn luyện, hình thành các kỹ năng cơ bản về chuyên môn, nghiệp vụ, quản lý, chỉ huy, huấn luyện đơn vị của người sĩ quan đây là tiêu chí quan trọng trong đánh giá chuẩn đầu ra và yêu cầu nghề nghiệp sau khi ra trường. Do vậy việc cân đối thời lượng trong chương trình đào tạo để tăng thời gian cho học viên thực tập là một vấn đề mà các nhà trường cần tập trung tạo điều kiện.

Đổi mới toàn diện các phương pháp, hình thức kiểm tra, đánh giá kết quả dạy học. Đối với quá trình đào tạo đại học trong các nhà trường quân đội thì việc đổi mới kiểm tra, đánh giá kết quả học tập trong chương trình, nội dung đào tạo cần hướng vào việc tăng cường thúc đẩy rèn luyện

các kỹ năng nghề nghiệp cho người học. Để đạt được mục đích đó đòi hỏi khâu xây dựng, thực hiện chương trình phải xác định kết hợp nhiều phương pháp, hình thức đánh giá, tăng cường kiểm tra vấn đáp, thực hành, sử dụng các câu hỏi tình huống và kích thích sáng tạo trong thang điểm đánh giá.

III. KẾT LUẬN

Đổi mới chương trình, nội dung đào tạo đại học trong các nhà trường quân đội theo tiếp cận chuẩn đầu ra thực sự đạt được hiệu quả cao, góp phần thực hiện hiệu quả mục tiêu giáo dục, đào tạo của các nhà trường được coi là vấn đề cấp thiết đặt ra. Trên cơ sở tầm quan trọng và khái quát một số tồn tại cơ bản của chương trình, nội dung đào tạo những năm gần đây ở các nhà trường quân đội, đề xuất một số giải pháp cơ bản có tính toàn diện, tổng thể từ hoàn thiện mô hình, mục tiêu đào tạo; chuẩn hóa hiện đại hóa quy trình, nội dung đào tạo đến đổi mới phương pháp, hình thức tổ chức dạy học theo hướng phát triển năng lực cho học viên để tạo chuyên biết sâu sắc về nhận thức; đề cao trách nhiệm của các chủ thể và phát huy vai trò của các tổ chức, lực lượng lãnh đạo, chỉ đạo đổi mới chương trình, nội dung đào tạo đại học trong các nhà trường quân đội theo tiếp cận chuẩn đầu ra. Đây là những giải pháp nền tảng, là cơ sở để triển khai thực hiện các biện pháp cụ thể khác nhằm đạt được hiệu quả cao nhất trong đổi mới nội dung, chương trình, nội dung đào tạo đại học trong các nhà trường quân đội.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

- Bộ Quốc phòng, *Chiến lược phát triển giáo dục và đào tạo trong quân đội giai đoạn 2011-2020*, Nxb, Quân đội nhân dân, Hà Nội, 2013.
- Đại học Quốc gia Hà Nội, *Hướng dẫn xây dựng và hoàn thiện chương trình đào tạo theo chuẩn đầu ra ở Đại học Quốc gia Hà Nội*, Hà Nội, 2010.
- Đại học Quốc gia Thành phố Hồ Chí Minh, *Thiết kế và phát triển chương trình đào tạo đáp ứng chuẩn đầu ra*, Nxb Đại học Quốc gia Thành phố Hồ Chí Minh, 2012.
- Nguyễn Vũ Bích Huyền, *Các xu hướng phát triển chương trình đào tạo theo quan điểm lấy người học làm trung tâm*, Tạp chí Khoa học (số 5/2012).
- Nguyễn Văn Khôi, *Phát triển chương trình giáo dục*, Nxb Đại học Sư phạm, Hà Nội, 2013.
- Phạm Văn Nam, *Phát triển chương trình đào tạo nhằm nâng cao chất lượng đào tạo đại học*, Nxb Giáo dục, Hà Nội, 2012.